

BILL BRYSON

O PLIMBARE ÎN PĂDURE

Redescoperind America
pe cărările Munților Apalași

Traducere de Marius-Adrian Hazaparu

POLIROM
2015

În a patra zi după plecarea noastră din Franklin, către prînz, stăteam cocoțat pe un bolovan mare și verde și-l așteptam pe Katz, fiindcă îmi dădusem seama că nu-l mai văzusem de ceva vreme. Cînd a apărut în cele din urmă, arăta și mai răvășit decît de obicei. Avea rîmurele prin păr, o ruptură nouă, evidentă în flanelă și o diră de sînge uscat pe frunte. A lăsat jos rucsacul și s-a așezat greoi lîngă mine cu bidonul de apă, a băut îndelung, și-a șters fruntea, s-a uitat dacă i-a rămas sînge pe mină și în cele din urmă a spus, pe un ton relaxat:

— Cum ai reușit să ocolești copacul ăla?

— Care copac?

— Copacul ăla căzut. Cel care tăia poteca.

Am stat și m-am gîndit un minut.

— Nu mi-l amintesc.

— Cum adică nu ți-l amintești? Bloca drumul, pentru numele lui Dumnezeu!

M-am mai gîndit și-am scuturat din cap, privindu-l nedumerit. Vedeam cum își pierde răbdarea.

— Cu vreo trei, patru, cinci sute de metri în urmă.

A făcut apoi o pauză, așteptînd să-mi amintesc, și nu-i venea să creadă că eu habar n-aveam despre ce vorbește.

— Pe-o parte o pantă abruptă, pe partea cealaltă un desis cu rugi de muri prin care nu puteai trece, iar în mijloc un copac mare prăbușit la pămînt. Nu se poate să nu-l fi observat!

— Și cam pe unde era asta mai exact? am întrebat eu ca și cum încercam să trag de timp.

Katz n-a mai putut să se stăpînească.

— Doamne, Dumnezeule, aici, aproape! Într-o parte pantă, în cealaltă muri, iar la mijloc un stejar mare căzut la pămînt, pe sub care mai era cam atîta.

Și-a coborît mina la vreo 35 de centimetri de sol, consternat de privirea mea timpă.

— Bryson, nu știi ce medicamente ici, dar tre' să-mi dai și mie. Nu puteai trece de copacul ăsta nici pe deasupra, nici pe dedesubt și nu aveai nici pe unde să-l ocolești. Mi-a luat o jumătate de oră să mă cocoț peste el și m-am zgîriat de m-a luat dracu'. Cum de nu-ți amintești de el?

— Poate c-o să-mi amintesc ceva mai târziu, am spus eu plin de speranță.

Katz a dat din cap necăjit. N-am înțeles prea bine de ce se enerva atât de tare când eram cu mintea aiurea – dacă credea că făceam dinadins pe nizonaiul ca să-l enervez sau dacă simțea că trișam în fața greutăților ignorându-le –, dar mi-am promis în sinea mea să fiu mai atent și mai lucid o vreme, ca să nu-l scot din sărite. Și tare bine am făcut, pentru că două ore mai târziu am avut – ceea ce se întâmplă rar pe traseu – o revelație. Mergeam pe coama înaltă a unui munte numit High Top, când am ieșit dintre copaci pe o platformă de granit, trezindu-ne în fața unei priveliști uimitoare – dintr-odată, un univers nou de munți mari, robuști, mult mai abrupti, învăluiți în cețuri și cu crestele muiate în nori morocânoși, foarte atrăgători și înfricoșători deopotrivă.

Dăduserăm peste Smoky Mountains.

Jos de tot, înghesuit într-o vale îngustă, era Lacul Fontana, un fir lung de apă verde-deschis, ca un fiord. La coada vestică a lacului, unde se varsă în el râul Little Tennessee, se află un mare baraj hidroelectric, înalt de 150 de metri, construit de Tennessee Valley Authority în anii '30. E cel mai mare baraj din America la est de Mississippi și un punct de atracție pentru cei cărora le plac chestiile imense de beton. Ne-am grăbit să coborâm pe potecă, bănuind că au și un centru pentru vizitatori, ceea ce ar fi implicat posibilitatea să existe și o cantină și alte contacte încântătoare cu lumea civilizată. În cel mai rău caz, ne-am dat noi cu presupusul entuziasmați, vom găsi automate de băuturi și snack-uri și toalete, unde puteam să ne spălăm, să luăm apă proaspătă și să ne uităm într-o oglindă – pe scurt, puteam să ne mai aranjăm și să intrăm din nou în rînd cu lumea.

Exista într-adevăr un centru pentru vizitatori, dar era închis. Un anunț lipit pe geam spunea că mai durează o lună pînă deschid. Automatele erau goale și scoase din priză și, spre dezamăgirea noastră, pînă și toaletele erau încuiate. Katz a găsit un robinet pe un perete exterior și l-a deschis, dar apa fusese oprită. Am oftat, ne-am uitat unul la altul cu un stoicism îndurerat și am plecat mai departe. Poteca traversa lacul chiar pe baraj. Munții din fața noastră nu păreau că se înalță din lac, ci mai degrabă că sar din el, ca niște animale speriate. Era clar, dintr-o privire, că pășeam într-un nou

tărîm al splendorii și provocărilor. Malul celălalt al lacului marca limita sudică a Parcului Național Great Smoky Mountains. Înaintea noastră se așterneau 2.000 de kilometri pătrați de pădure montană deasă, pe pante abrupte, urmînd șapte zile și 115 kilometri de drumetie serioasă pînă să ajungem la celălalt capăt și să putem visa din nou la cheesburgeri, cola, WC și apă curentă. Măcar ar fi fost ceva să ne fi pornit la drum cu mîinile și fața curate. Nu-i spuseseam lui Katz, dar urma să traversăm 16 vîrfuri cu o altitudine de peste 1.800 de metri, inclusiv Clingmans Dome, punctul cel mai înalt de pe Appalachian Trail, de 2.025 de metri (cu doar 12 metri mai mic decît Mount Mitchell, aflat în apropiere, cel mai înalt munte din estul Statelor Unite). Eu eram nerăbdător și entuziasmat – chiar și Katz părea cumva surescitat – pentru că părea că aveam și de ce.

Mai întîi de toate, tocmai intraserăm în al treilea stat, Tennessee, ceea ce, pe traseu, întotdeauna îți dă un sentiment de împlinire. Pe aproape toată lungimea sa prin Smokies, Appalachian Trail marchează granița dintre statele North Carolina și Tennessee. Mi-a plăcut asta foarte mult – ideea de-a putea sta cu piciorul stîng într-un stat și cu dreptul în celălalt cînd aveam chef, ceea ce se întîmpla des, sau de a șede la popasuri pe o buturugă din Tennessee sau pe un bolovan din North Carolina ori de-a mă pișa dincolo de graniță și multe alte variațiuni. Mai era și entuziasmul legat de toate lucrurile noi pe care puteam să le vedem în acești munți bogăți, întunecați și legendari – salamandre mari, liriiodendroni semeți și faimosă ciupercă numită buricul măslinului, care emană noaptea o lumină verzuie, fosforescentă numită bioluminiscentă. Poate că aveam să vedem chiar și un urs (aflat în direcția din care bate vîntul, la o distanță sigură, care să nu știe de mine și să fie interesat *exclusiv* de Katz, dacă ar fi să fie). Mai presus de toate, era speranța – convingerea – că primăvara nu putea fi prea departe, că fiecare zi care trecea trebuia să ne aducă mai aproape de ea și că aici, în rajul acesta numit Smoky Mountains, ea avea, în cele din urmă, să se instaleze.

Căci Smokies sînt cu adevărat rajul pe pămînt. Intram pe tărîmul a ceea ce botaniștii numesc „cea mai frumoasă pădure mezofită mixtă din lume”. Smokies adăpostesc o gamă impresionantă de specii de plante – peste 1.500 de specii de flori sălbatice, 1.000 de

varietăți de arbuști, 530 de mușchi și licheni, 2.000 de specii de bureți. Adăpostesc și 130 de specii locale de arbori. În toată Europa sînt doar 85.

Această bogăție excesivă se datorează solurilor profunde, argiloase din văile ferite, numite aici băi, climei calde și umede (care produce și ceața naturală albăstruie de la care vine și numele munților) și, mai presus de toate, fericitei coincidențe că Apalașii au o orientare nord-sud. În ultima eră glaciară, pe măsură ce ghețarii și blocurile de gheață coborau tot mai mult dinspre Arctica, peste tot în lume flora nordică s-a deplasat, cum era de așteptat, mai spre sud. În Europa, un număr necunoscut de specii locale s-au lovit de bariera de netrecut a Alpilor și a altor munți și au dispărut. În estul Americii de Nord nu a existat un astfel de impediment, așa că arborii și alte plante s-au răspândit pe văile râurilor și peste munți și-au coborît pînă cînd au găsit un adăpost potrivit în Smokies, iar de atunci au rămas aici. (Cînd, în cele din urmă, gheața s-a retras, arborii originari din regiunile nordice și-au început lunga călătorie de întoarcere spre arealurile de dinainte. Unii, precum chiparosul atlantic sau rododendronul, abia acum ajung înapoi acasă – un avertisment că, geologic vorbind, calotele glaciare abia s-au retras.)

O floră bogată înseamnă, în mod firesc, și o faună bogată. În Smokies trăiesc 67 de varietăți de mamifere, peste 200 de soiuri de păsări și 80 de specii de reptile și amfibieni – mai mult decît în aproape orice altă regiune de dimensiuni similare din zona temperată. Mai mult decît atît, Smoky Mountains sînt faimoși pentru urșii lor. În parcul de aici trăiește o populație de aproximativ 400-600 de urși negri, nu foarte mulți, dar care reprezintă o problemă cronică pentru că foarte mulți dintre ei nu se mai tem de oameni. Aproape nouă milioane de turiști vin anual în acești munți, mulți la picnic. Așa că urșii au învățat să asocieze oamenii cu mîncarea. Într-adevăr, pentru ei, oamenii sînt niște creaturi supraponderale cu șepci de baseball care întind o grămadă de mîncare pe mese de picnic și apoi țipă puțin și se grăbesc să-și ia camerele video atunci cînd apare Moș Martin, se urcă pe masă și începe să le devoreze salata de cartofi și tortul de ciocolată. Din moment ce ursul nu se supără că e filmat și chiar pare să-și trateze publicul cu indiferență, de obicei se găsește și cite-un tîntălău care se apropie de el și încearcă

să-l mîngîie ori să-l întindă o prăjiturică sau ceva de genul acesta. Există un caz înregistrat în care o femeie a uns cu miere degetele copilăşului ei pentru a-l filma pe urs în timp ce avea să i le lingă. Dar ursul n-a priceput ideea şi a mîncat mîna copilului cu totul.

Cînd se întîmplă astfel de lucruri – şi în jur de zece oameni pe an sînt răniţi, de obicei în locurile amenajate pentru picnic, de obicei pentru că fac vreo timpenie – sau cînd un urs devine insistent şi agresiv, pădurarii parcului îl împuşcă cu o săgeată tranchilizantă, îl leagă fedeleş şi-l duc departe de drumuri şi de zonele de picnic, în creierii munţilor, unde-l eliberează. Bineînţeles că acum ursul e obişnuit deja atît cu oamenii, cît şi cu mîncarea acestora. Şi pe cine va găsi el de la care să ia mîncare în creierii munţilor? Păi, pe mine, pe Katz, evident, şi pe alţii ca noi. Analele Appalachian Trail sînt pline de relatări ale excursioniştilor care au fost jefuiţi de urşi în Smokies. Aşa că, din momentul în care am intrat în pădurile dese de pe pantele abrupte ale Muntelui Shuckstack, mă ţineam mai aproape de Katz decît de obicei şi îmi duceam băţul de drumeţie ca pe-o măciucă. Evident, el era de părere că sînt un prost.

În orice caz, fîptura cu adevărat specifică acestor munţi e retrasa şi nu foarte apreciată salamandă. Aici există 25 de specii de salamandre, mai multe decît oriunde altundeva pe pămînt. Salamandrele sînt interesante, să nu lăsaţi pe nimeni să afirme contrariul. În primul rînd, sînt cele mai vechi dintre toate vertebratele de uscat. Cînd animalele au început să iasă din ape, aşa arătau şi de-atunci nu s-au schimbat aproape deloc. Unele dintre speciile care trăiesc în Smokies nici măcar nu şi-au dezvoltat plămîni. (Respiră prin piele.) Majoritatea salamandrelor sînt mici, de 2-5 centimetri lungime, dar există şi salamandra uriaşă, mai rară şi uimitor de urîtă, ce poate ajunge şi la peste 60 de centimetri lungime. Îmi doream foarte mult să văd o salamandă uriaşă.

O vietate şi mai variată şi mai puţin apreciată decît salamandra e midia de apă dulce. 300 de specii de midii, o treime din totalul la nivel mondial, trăiesc în Smokies. Midiile de aici au denumiri ciudate, precum liliachia cu spinarea negoasă, copita lucitoare, midia perlă cu faţă de maimuţă. Din păcate, cam aici se opreşte interesul pentru aceste moluște. Pentru că sînt atît de puţin băgate în seamă, chiar şi de naturalişti, midiile dispar într-un ritm ieşit

din comun. Aproape jumătate din speciile de midii din Smokies sînt pe cale de dispariție; despre 12 se crede că au dispărut deja.

Asta trebuie să pară un pic surprinzător într-un parc național. Adică nu e ca și cum midiile se aruncă de bunăvoie sub roțile mașinilor care trec. Cu toate acestea, Smokies par să-și piardă majoritatea midiilor care trăiesc aici. De fapt, e o tradiție a Serviciului Parcurilor Naționale să facă să dispară specii. Exemplul Parcului Național Bryce Canyon este poate cel mai interesant – cu siguranță cel mai plin de zel. A fost înființat în 1923 și în mai puțin de jumătate de secol, sub gestionarea grijulie a Serviciului Parcurilor, pierduse șapte specii de mamifere – iepurele mare cu coada albă, cîinele de prerie, pronghornul, veverița zburătoare, castorul, vulpea roșie și sconcsul dungat – asta da realizare! În total, 42 de specii de mamifere au dispărut din parcurile naționale ale Americii în secolul XX.

Aici, în Smoky Mountains, nu departe de locurile prin care eu și Katz umblam acum, în 1957 Serviciul Parcurilor a hotărît să „recupereze” pîriul Abrams, un afluent al râului Little Tennessee, pentru păstrăvul-curcubeu. În acest scop, niște biologi au aruncat în pîrlu cantități mari dintr-o otravă numită rotenonă pe o distanță de 24 de kilometri. În doar cîteva ore, zeci de mii de pești morți pluteau la suprafața apei ca frunzele veștede – ce moment de mîndrie trebuie să fi fost ăsta pentru un naturalist cu pregătire! Printre cele 31 de specii de pești din pîrlul Abrams care au fost eradicate se număra și somoteiul nord-american cenușiu, pe care oamenii de știință nu-l mai văzuseră niciodată. Astfel, biologii din cadrul Serviciului Parcurilor au reușit performanța nemaipomenită de a descoperi și a eradica în același timp o nouă specie de pește. (În 1980, s-a mai descoperit o colonie de somotei cenușii într-un pîrlu din apropiere.)

Bineînțeles, asta se întîmpla acum 40 de ani, iar o astfel de nesăbuintă ar fi de neimaginat în aceste vremuri mai luminate. Astăzi, Serviciul Parcurilor Naționale folosește o abordare mult mai subtilă pentru a pune în pericol diferite specii: neglijența. Cheltuieste sume infime – sub trei procente din bugetul său – pe cercetare, ceea ce explică de ce nimeni nu știe cîte specii de midii au dispărut sau măcar de ce sînt pe cale de dispariție. Oriunde te uiți în pădurile din est, copacii mor într-un număr enorm. În Smokies,